

1. Obiekt **K O Ś C I Ó Ł** PARAFIALNY PW. ŚW. FRANCISZKA KSAWEREGO
W POJEZUICKIM ZESPOLE KLASZTORNYM

568/1

2. Czas powstania
1695-1717 r.

3. Miejscowość
K R A S N Y S T A W

4. Adres **ul. Piłsudskiego 3**
/d. Nocznickiego/
nr hipoteczny .....

5. Przynależność administracyjna
województwo **chełmskie**
gmina **Krasnystaw**
pow. KRASNYSTAW

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
1 VI 1975

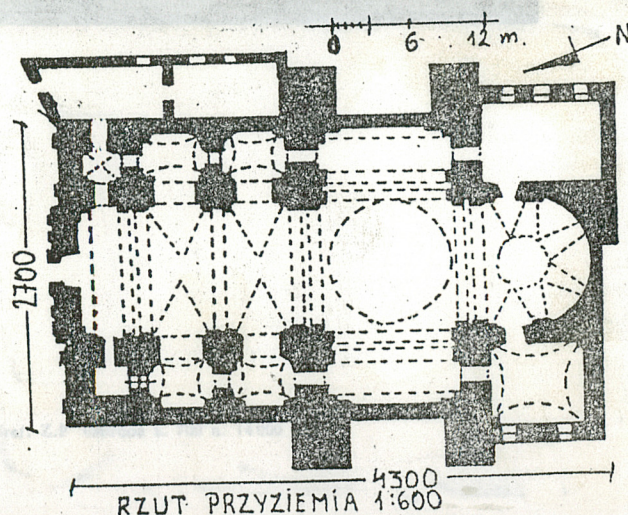
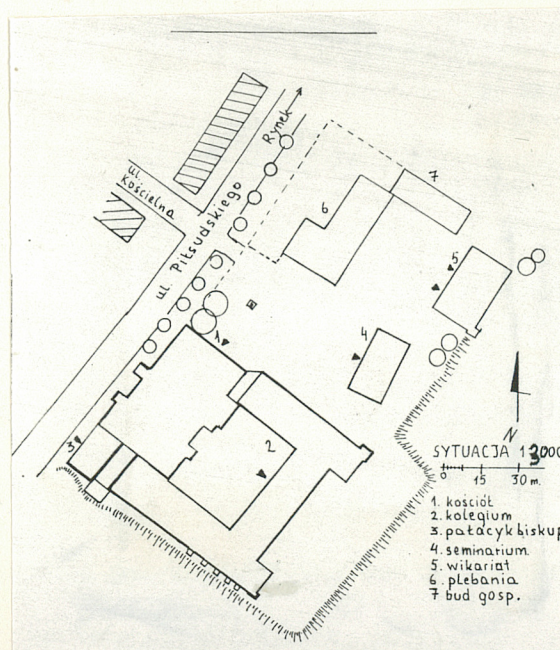
województwo **lubelskie**
powiat **krasnostawski**

8. Właściciel i jego adres
Parafia Rzymskokatolicka
pw. św. Franciszka Ksawerego
w Krasnymstawie
ul. Piłsudskiego 3

9. Użytkownik i jego adres
j.w.

10. Rejestr zabytków

Nr **A 15/147** data **16.01.1967**

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu.

Kościół wzniesiony został w latach 1695-1717 wg proj. Jana Husa i Jana Delamarsa. Barokowy, typu jezuickiego.

Budowa kościoła i gmachów jezuickich z fundacji Potockich - Krystyny z Lubomirskich i jej męża Feliksa kasztelana krakowskiego, starosty krasnost., a następnie ich dzieci - Michała wojewody wołyńskiego, starosty krasnost. i Marianny Jabłonowskiej z Tarłowej.

W 16w. XVIII w. dekorowany sztukateriami i malowidłami pędzla mal. Adama Swacha.

Wieża kościoła zbudowana 1730-41 z fundacji Joanny z Humienieckich z Czapskiej z Radeckiej.

Konsekracja kościoła w 1741r.

Po kasacji zgromadzenia jezuitów w 1773r. kościół zamieniono na katedralny /1776-1826/, następnie parafialny.

Restaurowany w l. 1829, 1849-50 po zawaleniu kopuły nad transeptem /ok. 1850 oskarpowane naroża transeptu/. Gruntowny remont w l. 1879-81 pod kier. budowniczego Bolesława Budzyńskiego /odbud. zniszczonej części sklepienia, przeróbki wewnątrz, podniesienie kaplicy P. Jezusa przez zniesienie znajdującego się nad nią kapitułarza i łoża kolatorskiej.

Kolejne remonty w l. 1904-5, 1907, 1914 /m.in. wyodrębnienie przeszklonej kruchty pod chórem/, 1921, 1939, 1942, 1947 i 1951 /restauracja wieży po spaleniu/.

Polichromia kilkakrotnie gruntownie przemalowywana i współcześnie restaurowana.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja. Zespół klasztorny wraz z kościołem usytuowany na pd.-zach. od rynku. Kościół prezbiterium zwrócony na pd.-zach. Elewacją boczną usytuowany w linii zabudowy ulicy, do prezbiterium przylega dawny pałacyk biskupi, a od pd.-wsch. i zach. trzy skrzydła d. gmachów jezuickich. Od pd.-wsch. przed elewacją frontową dziedziniec z figurą M. Boskiej na osi fasady kościoła. Na pd.-wsch. od zespołu klasztornego, przy dziedzińcu, usytuowane d. seminarium oraz wikariat, od pn. nowa plebania. Teren ogrodzony metalowym ogrodzeniem, od ulicy brama wjazdowa na dziedziniec.

Materiał i konstrukcja. Kościół murowany z cegły ceramicznej, z zewnątrz i wewnątrz otynkowany. Wnętrze nakryte sklepieniami: w nawie i ramionach transeptu sklepienie kolebkowe /w nawie z lunetami/ na gurtach, na skrzyżowaniu nawy i transeptu - spłaszczona kopuła na pendentywach; w prezbiterium sklepienie lunetowe, w kaplicach bocznych i zakrystii żaglaste, w przedsionku kolebkowo-krzyżowe; w kaplicy P. Jezusa płaski strop z fasetą. Kaplice boczne otwarte na nawę dwiema parami półkoliście zamkniętych arkad filarowych. Chór muzyczny wsparty na szerokiej arkadzie o łuku odcinkowym. Ściany nawy, prezbiterium i transeptu rozczłonkowane kanelowanymi pilastrami toskańskimi; w nawie i przy skrzyżowaniu transeptu pilastry parzyste, podtrzymujące szerokie, wyłamujące się belkowanie o wydatnym gzymsie. Naroża kaplic ujęte pilastrami; pomiędzy kaplicami prostokątne przejścia ujęte w uszakowane portale z czarnego marmuru. Z prezbiterium i transeptu do kaplicy i zakrystii portale drewniane. Wewnątrz nowsze posadzki marmurowe, w zakrystii deskowa podłoga. Wejście do skarbcza, d. łoża kolatorskiej oraz na chór za pomocą drewnianych schodków w grubości muru. Stolarka drzwiowa drewniana - drzwi dwuskrzydłowe, płycinowe; pomiędzy nawą a kruchtą drewniana, przeszklona ścianka.

Otwory okienne zamknięte odcinkowo, metalowe o wielokwaterowych podziałach.

Dachy i hełmy wież pokryte blachą ocynkowaną. Wieżba dachowa drewniana, stolcowa.

Rzut. Korpus główny założony na planie prostokąta, o szerokiej dwuprzęsłowej nawie z dwiema parami niższych kaplic po bokach o charakterze naw bocznych. Od frontu dodatkowe przeszło mieszczące chór muzyczny, pod którym wydzielona wtórnie kruchta; po bokach dwie kwadratowe wieże z niewielkimi lokalnościami w przyziemiu /od pd.-wsch. przedsionek/. Transept równy szerokością korpusowi nawowemu, o płytkich ramionach, z kopułą nad skrzyżowaniem. Prezbiterium równe szerokością nawie głównej, zamknięte półkoliście. Po bokach prezbiterium od pn.-zach zakrystia, nad którą skarbiec, od pd.-wsch. kaplica P. Jezusa /ob. podwyższona, pierwotnie nad nią znajdował się kapitułarz i łoża kolatorska/.

Bryła. Bryła rozczłonkowana, urozmaicona. Fasada dwuwieżowa. Prezbiterium, nawa główna i transept równej sobie wysokości; przy nawie głównej niższe kaplice /o charakterze naw bocznych/. Po bokach prezbiterium niższe zakrystia ze skarbcem i kaplica P. Jezusa; od strony dziedzińca dobudowana nowsza kaplica.

Pod kościołem krypty. Nawa główna i transept nakryte dachami dwuspadowymi; nad prezbiterium dach dwuspadowy zamknięty wielobocznie; nad kaplicami bocznymi, zakrystią i kaplicą P. Jezusa daszki pulpitowe. Wieże nakryte wielokondygnacyjowymi hełmami o gruszkowatych formach w górnej części - zwieńczonymi figurami śś. Ignacego Loyoli i Franciszka Ksawerego.

<p>14. Kubatura</p> <p>ok. 12000 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>ok. 1161 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>sakralne</p>	<p>17. Urzyczkowanie obecne</p> <p>sakralne</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>W latach powojennych kościoł kilkakrotnie remontowany i odnawiany /wymieniane posadzki, pokrycie dachu/. Aktualnie zakończony remont elewacji zewnętrznych.</p>		<p>19. stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Stan techniczny poszczególnych elementów konstrukcyjnych i wyposażenia dobry.</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowania)

24. Uwagi różne

22. Bibliografia

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, T. VIII. woj. lubelskie,
z. 8 pow. krasnostawski, Warszawa 1964, s. 16-24

25. Opracował

tekst mgr Bożena Stanek-Lebioda, XI. 1993 r.

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki mgr Kazimierz Słowik, XI. 1993 r.

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. j.w.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowania negatywów PSOZ Chełm

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsca przechowania, signatury)

27. Załączniki

wkładka nr 1,2

1. Miejscowość Krasnystaw ul. Piłsudskiego 3	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół par.pw.św.Franciszka Ksawerego	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) cd. tekstu z poz 13
--	---	--

Elewacje: Fasada dwuwieżowa, trójdzielna z nieznacznie wysuniętą, dwukondygnacyjną częścią środkową. Po bokach trzykondygnacyjne wieże. Kondygnacje wież i części środkowej ujęte tokańskimi pilastrami na wysokich cokołach - w partii środkowej parzystymi. Pomiedzy kondygnacjami przełamujące się belkowanie o wydatnie profilowanym gzymsie /boczne kondygnacje wież rozczłonkowane analogicznie/. Partia środkowa zwieńczona późnobarokowym szczytem z przerwany frontonem, ujętym spływami wolutowymi. Na osi przyziemia portal główny z czarnego marmuru, zwieńczony przerwany wolutowy frontonem, w którym tablica fundacyjna. W przyziemiu wież prostokątne otwory okienne w uszaty opaskach, powyżej oraz nad portalem okna koliste w szerokich opaskach. W górnych kondygnacjach otwory okienne zamknięte półkoliście, ujęte pilastrami. Elewacje boczne i tylna pozbawione podziałów architektonicznych, w zwieńczeniu ścian profilowane gzymsy koronujące. Ramiona transeptu zwieńczone trójkątnymi szczytami, naroża ujęte masywnymi skarpami. Otwory okienne w nawie, prezbiterium i transepcie zamknięte odcinkowo, w kaplicach bocznych - półokrągłe.

Wnętrze i wyposażenie. Sklepienia nawy głównej, transepru i prezbiterium pokryte bogatą dekoracją sztukatorską w postaci listew podkreślających podziały konstrukcyjne oraz w formie kartuszy, girland, obłoków, puttów i in. Na ścianach nawy, transeptu, kaplic bocznych, podłęczach arkad i fryzie różnorodne stiukowe obramienia wyznaczające ramy malowideł. Pomiedzy kaplicami czarnomarmurowe portale z przerwany frontonami zwieńczonymi popiersiami na postumentach. Do kaplicy i zakrystii portale drewniane, profilowane o wolutowych zwieńczeniach z hierogramami IHS. W ścianach prezbiterium ponad portalami otwory do d, łoży kolatorskiej i skarbcza ujęte drewnianymi balustradami i zamknięte ażurowymi ściankami w formie regencyjnej kratownicy z rzezbami puttów podtrzymujących korony.

Wewnątrz na sklepieniach i ścianach polichromia późnobarokowa z ok. 1723 r. autorstwa A. Swacha i in., przedstawiająca głównie cykl związany z osobami świętych jezuitów /gł. św. Fr. Ksawerego/ oraz cykl Maryjny i sceny z życia Chrystusa. W zakrystii polichromia z ok. poł. XVIII w. - Apoteoza św. Fr. Ksawerego otoczona bogatą iluzjonistyczną architekturą.

Ołtarze i ambona regencyjne; organy o charakterze późnobarokowym, zapewne XVIII/XIX w. Ławki późnobarokowe /2 ćw. XVIII w./, umeblowanie zakrystii z ok. poł. XVIII w.

Instalacje: elektryczna, odgromowa.

Wkładkę założył: **B. Stanek-Lebioda, XI. 1993 r.**
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: **PSOZ Chełm**

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Krasnystaw	Kościół par.pw.św.Franciszka Ksawerego w d.zespole jezuickim	fotografie

Fot.1 Widok od półn.-zach.

Fot.2 Widok od poł.

Fot.3 Widok od strony dziedzińca klasztornego

Wkładkę założył: B. Stanek-Lebioda, XI. 1993 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ Chełm

Fot.4 Portal główny z czarnego
marmuru w fasadzie kościoła

Fot.5 Wnętrze- widok
w stronę prezbiterium

Fot.6 Wnętrze - widok na chór

